

meer omdat meester is tot ael zich altijd om het völk e zegeningen kerk in haar op den voor- ten voor het lie zich hoe versplintert, g doen opko- aakt met het at die vraag en, moet aan vloed groote

ver dergelijke n brengt ons, er is het, dat eping die op un, onder den n onzen tijd, belen. En dit zwaarte van id, dat er ook rteen in ver- alleen in het zware, maar humanistisch den Christus, volkomenheid aarder wordt, ter. Want het het modern n vuur, is de thankelijk als ers.

icht van ver- let een zucht te gespannen

le praktijk zoo Maar ik vrees eer verwacht iets dat meer len, waarvoor en hen haast , op de cate- g- gegaan is, zal jn.

i de hand van lschrift „Anti- kel over het- rdt besproken, ichting waar- in maak ik er l Ds Post zelf dat ook door is gesproken. en leent zich en tijdschrift-

s noodig. Wij ere bezinning In Geesink's: n wij al rijk lat de uitgave nog maar be- ist ongeduldig, iek nog geen uit te spreken, zijn. Van alle emen, die het n ons op. De t. Wij snakken , wij zijn niet

ethische kwes- er enkele: het tie, de sociale lingen, de oor- en ethisch in- ueel zoo goed en te vormen. groote urgentie, t van de jeugd. t onze theolo- wekkende arti- er twijfel ook gma, dat zoo et leven grijpt.

er onze predi- en, of zij hun llen beproeven n zijn hier wit

niet alleen om r ook nog om

eenmaal den en op de leer te veel tekort haar algemeen- erechtvaardigd. hten voor den innen we mee werpen op de

Met dezen wensch, waarvan ik blij ben, dat ik hem in het publiek heb mogen uiten, besluit ik dit opstel.

Amsterdam.

T. FERWERDA.

Het heengaan van Prof. Dr H. Visscher.

Eenige weken geleden meldde de bladen dat Prof. Visscher ontslag gevraagd had als hoogleeraar te Utrecht; eenigen tijd later vernamen we dat het ontslag eervol werd verleend.

We zouden geen reden hebben over deze zaak te schrijven, indien niet ook „De Waarheidsvriend“, het blad van den „Gereformeerde(n) Bond“, deze kwestie ter sprake had gebracht.

Het is wel te begrijpen dat er eenige teleurstelling uit den toon van dat blad klinkt.

Immers toen Dr Kuiper den moed had om Dr Visscher, een man van gereformeerde beginselen, in Utrecht te benoemen tot hoogleeraar, was er in anti-revolutionaire kringen groote vreugde, was er in het bijzonder in de kringen van den Gereformeerden Bond groote verwachting.

Toen de benoeming van Dr Visscher eenige jaren later gevolgd werd door die van Dr Van Leeuwen, en toen tenslotte in 1912 Dr Noordzij ook naar Utrecht ging, scheen het wel alsof de Universiteit van Utrecht het bolwerk der gereformeerde theologie zou worden.

Verschillende oorzaken schijnen er te zijn voor het feit, dat het vele dat men van deze andere oriëntatie van de Utrechtsche Universiteit verwachtte, niet werd gerealiseerd. Op het oogenblik is het eigenlijk zoo, dat Noordzij nu nog de eenige is, die de gereformeerde vaan opheft.

Van Leeuwen werd door den dood weggenomen; hij had veel gearbeid en veel had men gaarne nog van hem ontvangen. Helaas heeft dat laatste niet zoo mogen zijn.

De opvolger van Prof. Van Leeuwen, hoezeer ook een eminent geleerde, hoezeer ook een man die respect afdwingt, is echter andere beginselen toegedaan dan de onze.

En nu gaat Prof. Visscher heen als hoogleeraar. Hij laat Noordzij alleen achter.

Daarmede is deze laatste geworden de eenling, de kleinste mogelijke minderheid.

Wat men eens voor de Utrechtsche Universiteit, de plaats waar een Voetius doceerde, had gehoopt, schijnt geen werkelijkheid te mogen worden.

Het betreurenswaardige nu is hier, dat het feit, dat Prof. Visscher overstapte in de politieke wegen, wel een zeer belangrijke verzwakking betekende van zijn hoogleeraarspositie.

Wie had in de dagen van jubel over zijn benoeming, nu meer dan 25 jaar geleden, verwacht, dat het einde van dezen, door velen als een Godsgeschenk begroeten hoogleeraar, zou zijn in de Tweede Kamer der Staten-Generaal? En dat hij zelf, vóórdat hij den leeftijd waarop zulks gewoonlijk geschiedt, bereikt had, ontslag zou vragen uit zijn ambt?

Natuurlijk is prof. Visscher, evengoed als ieder ander, vrij om tenslotte voor God en zijn geweten te kiezen inzake den weg, dien hij meent te moeten gaan.

Maar wij hebben natuurlijk ook de vrijheid om dan te zeggen, dat de keuze van Prof. Visscher in dezen door ons wordt betreurd. We meenen, dat er wel een vervuller zou te vinden zijn voor zijn plaats in de politiek, maar niet voor zijn plaats in de gereformeerde wetenschap.

Het heeft ons zeer verheugd, dat ook „De Waarheidsvriend“ het heengaan van Prof. Visscher op deze wijze ziet.

Van harte wenschen we, vooral ook met het oog ook op de belangen van onze gereformeerde broeders en zusters in de Ned. Hervormde Kerk, met het oog op hun principiële strijd, en met het oog op de opleiding van de Ned. Hervormde predikanten, evenzeer als met het oog op de gereformeerde wetenschap in het algemeen, dat de toestand in Utrecht nog eens weer anders worde. Prof. Noordzij is een waardig vertegenwoordiger van de gereformeerde wetenschap en hij kan veel, heel veel. Maar het is geen menselijke taak om alleen in heel een faculteit het gereformeerde beginsel te dragen, op zulk een wijze dat dan ook alle leerlingen met het oog op alle vakken, de lijnen te zien krijgen.

Eens was er een minister die den moed had om Dr Cramer te benoemen; algemeen vermoedde men dat het feit van de overeenstemming tusschen de beginselen van dezen minister en die van den benoemde, aan deze benoeming niet vreemd was, hoewel allerlei andere, in den regel aanwezige omstandigheden wel vreemd aan haar waren.

We hopen en verwachten, dat de Utrechtsche Universiteit in de toekomst, als het moet desnoods ook door een opzienbarende ministerieele daad, nog eens weer ontvangende minstens drie gereformeerde hoogleeraren.

En dan hoogleeraren, die niet gevoelig zijn voor politieke attracties, of wel, die niet (zooals Prof. Visscher) bijzondere politieke gaven hebben naast hun wetenschappelijke eminentie.

J. WATERINK.

LITERATUUR EN KUNST.

Leesstof voor de Lagere School.

De lezer, die van het opschrift boven dit artikel kennis neemt, begint wellicht met eenigszins verwonderd te zijn. Hij verwacht een behandeling van het onderwerp „leesstof voor de lagere school“ niet in deze rubriek, maar vindt die meer op haar plaats onder „Opvoeding en Onderwijs“.

Wanneer het ging om een theoretisch overwegen van het vraagstuk der leesstof voor de lagere school zou inderdaad de laatstgenoemde rubriek de aangewezen zijn. Maar dat is hier de zaak niet. Het opschrift heeft betrekking op een concreet voorbeeld van zulke leesstof, op een serie leesboekjes, die ons ter bespreking werd gezonden. En om meer dan een reden is die bespreking hier op haar plaats.

De serie, die ik bedoel is de bekende collectie „Vrij en Blij“, samengesteld door D. Wouters, Joh. van Hulzen en W. G. van de Hulst¹⁾. Meer dan 10 jaar geleden is deze serie begonnen en, met tusschentijdschen herdruk van de eerste nummers, thans gereed gekomen, is ze 19 deeltjes groot en omspannend het leesonderwijs over den geheelen duur der lagere school.

In deze voltooiing na ligt de aanleiding, dat ik in dit verband over „Vrij en Blij“ handelen wil. Want naar twee zijden raakt deze serie het terrein, dat deze rubriek bestrijkt.

In de eerste plaats is dat door het principe, dat aan de geboden leesstof ten grondslag ligt. Dat principe is indertijd aangegeven door den hoofdredacteur van de serie, den heer D. Wouters, toen hij in zijn brochure „Letterkunde en Lezen voor jonge en rijpere jeugd“ schreef, dat in het kind gewekt moet worden „liefde voor zijn taal“, „gevoel voor taalschoon“, en als het middel daartoe aanwees geschikte leesstof. „Wanneer slechts“, aldus de heer Wouters, „van de eerste schooljaren af gezorgd wordt het kind het beste te geven voor zijn leeftijd gebidend, zal men verbaasd staan over de bevattelijkheid, de aandoenlijkheid van het jonge kind voor eenvoudige taalschoonheid“. En dan moet die bevattelijkheid geleidelijk worden aangekweekt. Want „als men gewekt is, is men nog niet in de kracht van den levensdag. Langzamerhand, bij voldoende verzorging, zal de liefde sterker worden, het gevoel dieper, en straks voor het volle-dag-leven van groote, sterkere, levensblijve waarde zijn“. Als men voor leesstof werkelijk literatuur geeft (zal dat beteekenen) rijke winst, winst aan schoonheid en winst aan volkskracht, het laatste niet het minst, want hoe meer een volk zijn taal liefheeft, met kennis en inzicht, des te meer zal het als natie een morele eenheid zijn.

Het zijn deze denkbeelden, die de serie „Vrij en Blij“ dragen. Van het eerste, eenvoudige deeltje af, tot aan het laatste toe is gestreefd naar het wekken van liefde voor de taal, van het gevoel voor taalschoon, in de keuze, maar ook in den vorm van de leerstof. In systematische opklimning is gezorgd, dat het kind leesstof krijgt in overeenstemming met zijn aard en met zijn levenskring, doch ook in aansluiting bij zijn natuurlijk taalgevoel en zijn intuïtief besef van woord-schoonheid.

Het behoeft wel geen betoog, dat in de metterdaad consequente doorvoering van dit principe een waarde-factor ligt, die bij de voltooiing van de serie dankbare erkenning verdient. En dan juist erkenning van onder den gezichtshoek, onder welken we in deze rubriek steeds de dingen bezien, dien van literaire beteekenissen.

Zal het lezen, alle lezen, dus ook dat van de kinderen, wezenlijke beteekenis hebben, d.i. verrijken en verdiepen, dan moet het aansluiten bij de behoefte aan het schoone en den zin voor het schoone versterken. De schooltijd, die de leertijd is, voor velen de eenige leertijd in algemeenen zin, moet deze intrinsieke waardij van het lezen leeren verstaan en dat kan alleen, als daartoe geschikt materiaal voorhanden is, materiaal, dat naar dit ideaal is gericht. „Vrij en Blij“ beantwoordt aan dezen eisch en het is daarom dan in de eerste plaats, dat ik in deze rubriek op de serie de aandacht vestig.

Het andere raakpunt van de serie met de rubriek is het artistiek gehalte: de verschillende deeltjes van „Vrij en Blij“ munten uit door hun illustratie. Deze illustratie vormt een integreerend bestanddeel van het werk, omdat ze mede de realisering is van de schoonheidsidee, die drijfveer is geweest van geheel het project. De heer Wouters heeft, nog voor het eerste deeltje van „Vrij en Blij“ verschenen was, in een brochure „Over het illustreren van leesboeken“ gewezen op de beteekenissen van goede, welverzorgde en weloverwogen illustratie van het leesboek voor het kind. De grond, waarop zijn pleidooi steunde, was in wezen dezelfde als die van het leesboek: ook de illustratie moet aansluiten bij de bevattelijkheid van het kind en moet gevoel wekken voor het schoone. In haar beeld, haar lijnen, haar kleuren vooral behoort ze een aesthetischen indruk te wekken.

Een plaatje zonder meer — al te veel het karakter van vroegere illustratie — is volkomen ontoereikend. Illustratie moet iets zeggen en iets doen. Daarom is ook de verlichting van het kinderboek niet ieders werk; ze vordert een kunstenaarsblik en een kunstenaarshand.

Ook deze denkbeelden zijn in „Vrij en Blij“ verwezenlijkt. De illustratie werd opgedragen aan bekende vakmensen als Tjeerd Bottema, Heskens, Hoogendoorn; een geheel nieuw kleur-systeem werd toegepast: de vier-kleurendruk; de plaatjes werden gegeven juist van die momenten uit het verhaal, waar zich bij het lezen de aandacht op concentreert — in één woord, de illustratie werd naar artistieke beginselen uitgevoerd.

Dit dan is de andere reden, die mij tot een bespreking van de serie in dit verband bracht. De artistiekeit van de illustratie is andermaal een punt dat erkenning verdient op de plaats, waar de kunst in ons blad haar behandeling vindt. Meer dan een van de bijgevoegde platen is proeve van teekenkunst van het allerbeste soort.

Over de 19 deeltjes zelf treed ik nu niet in bijzonderheden. De detail-bespreking hoort thuis in school- en vakbladen. Slechts vermeld ik den gang van de serie, zooals die uit de opvolgende boekjes blijkt.

Het eerste leerjaar bevat uiteraard de korte spel-lesjes, die voor beginners noodig zijn. Voor het tweede jaar zijn reeds verhalende boekjes ontworpen: „Jan en Gijs“ van J. H. van Hulzen en D. Wouters, „Bij van der Goot“ van dezelfde, „In de stad“ door Mej. D. G. Rijken, „Bepie en Joop“ door W. G. van de Hulst en „Bertje en Boemi“ door Diet Kramer, iets moeilijker zijn alweer de deeltjes voor het derde jaar: „De witte Pet“ door Anne de Vries, een kinderschrijver, die, voorzover mij bekend is, in deze serie debuteert en bij dat debuut voortreffelijk werk levert, en „Bello“ door W. G. van de Hulst. Voor de vierde klas zijn bestemd „Gertje“ van Mevr. A. Norel—Straatsma en „Een fijne vakantie“ van Mevr. D. Merkens—van der Spiegel. In het vijfde leerjaar komen aan de orde het historische en het culturele verhaal. Het eerste is het boekje van T. Bokma „Een Friesche Robinson Crusoe“, dat de lotgevallen vertelt van Thomas Havinga, die in een volksboek van het midden der vorige eeuw aan de jeugd ten voorbeeld werden gesteld, het tweede is „Evert in Turfand“ van Anne de Vries, dat beschrijft het leven in de Drentsche venen. Eindelijk zijn er voor het zesde, respectievelijk zevende leerjaar „Wybo“ door Mevr. A. Norel—Straatsma, dat de kinderen in kennis brengt met het eiland Texel en zijn vele schoonheden, „De vervaarlijke schipbreuk van 't jacht Terschelling in het jaar 1661“ door D. Wouters, „Het droevig avontuur van Formosa“ door Anne de Vries en P. H. Muller, en een verhaal in twee deeltjes „Toch een flinke jongen“ van Anne de Vries.

Men ziet het, een keur van medewerkers heeft zijn krachten aan de serie gewijd. Elk deeltje vormt op zichzelf een attractie en voldoet aan den eisch, dien de heer Wouters in zijn eersgenoemde brochure stelt: dat „een prettige, vrije, opgeruimde stemming“ in de klas moet gewekt worden door de klasse-leesstof.

Ik beveel dan ook een kennismaking met deze serie aan hen, die haar nog niet eerder zagen, hartelijk aan. Ook als lectuur in 't algemeen, als leesboekjes dus voor de kinderen thuis, zijn, met name de latere deeltjes, uitmendend geschikt.

C. T.

¹⁾ Uitgave van P. Noordhoff, Groningen.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Auto-rijden op den Dag des Heeren.

Een onzer lezers verzoekt beantwoording van twee vragen over het gebruik maken van eigen auto op Zondag.

De eerste geldt de Predikanten, en luidt: of een Dienaar des Woords zich per eigen en door hemzelf bestuurde auto op Zondag naar het kerkgebouw mag begeven waar hij zijn ambtelijken dienst heeft te verrichten.

De tweede, of het leden der gemeente geoorloofd is, des Zondags op dezelfde wijze ter kerk te gaan of familieleden te bezoeken.

Aan de beantwoording van deze vragen mogen een paar opmerkingen over de vragen zelve en over een overweging, die, naar vrager schrijft, aan de tweede ten grondslag ligt, voorafgaan.

Het trekt n.l., dit in de eerste plaats, de aandacht, dat in de vraag naar wat een Predikant geoorloofd is, een element is weggelaten, dat wel werd opgenomen in die omtrent hetgeen gemeenteleden geoorloofd is.

k Bedoel het bezoeken van familieleden per zelfbestuurde auto.

Dit doet vermoeden, dat vrager dergelijk bezoek voor een Dienaar des Woords zóó van-zelf-sprekend